

JUSTICE HURRIED RISKS JUSTICE BURIED - CÔNG LÝ VỘI VÃ LÀ CÔNG LÝ BỊ CHÔN VÙI

Phân tích Quyết định của Tòa án cấp cao Singapore trong vụ kiện trọng tài

Sai Wan Shipping Ltd v Landmark Line Co, Ltd [2022] SGHC 8

TTV/HGV. Nguyễn Mạnh Dũng¹ & Phạm Dương Hoàng Phúc²

1. Dẫn nhập

“Justice delayed may be justice denied” (William Ewart Gladstone)³ là một nguyên tắc được công nhận rộng rãi trong tư pháp quốc tế,⁴ tạm dịch là “Công lý chậm trễ có thể là công lý bị chôn vùi”. Các bên trong quá trình giải quyết tranh chấp, dù là thủ tục tòa án thông thường hay trọng tài quốc tế, có thể phải chịu thiệt hại không thể khắc phục được trong khi chờ đợi việc ban hành một bản án/phán quyết cuối cùng và có hiệu lực pháp lý cho kết quả tranh chấp của họ. Ví dụ, tình hình kinh doanh của nguyên đơn, vốn phụ thuộc vào kết quả của quá trình thu hồi nợ đối với bị đơn, có thể không trụ vững nếu một hội đồng trọng tài trì hoãn một phán quyết trọng tài với lý do không hợp lý.

Tuy nhiên, trong Quyết định của Tòa án hủy Phán quyết trọng tài trong tranh chấp giữa Sai Wan Shipping và Landmark Line ngày 14/1/2022 (“**Quyết định ngày 14/1/2022**”) bởi việc tuyên phán quyết một cách nhanh chóng và bỏ qua nhiều bước tố tụng của một trọng tài viên,⁵ Tòa án cấp cao Singapore (“**Tòa án**”) đã nhấn mạnh ngay ở phần mở đầu quyết định của mình rằng: “**Trong khi**

¹ Trọng tài Viên/Hòa giải viên Nguyễn Mạnh Dũng là Thạc sỹ Luật (LL.M) chuyên ngành Giải quyết tranh chấp quốc tế của Trường Luật Queen Mary thuộc Đại học Tổng hợp Luân đôn (Anh) năm 2009, có trên 30 năm kinh nghiệm luật sư tranh tụng tại Tòa án các cấp về các tranh chấp kinh doanh, thương mại, hàng hải và đầu tư quốc tế. Ông đã tham gia soạn thảo và biên tập nhiều văn bản pháp luật quan trọng về các phương thức giải quyết tranh chấp thay thế cho tố tụng tòa án như Nghị định 22/2017/NĐ-CP ngày 24 tháng 02 năm 2017 của Chính phủ về Hòa giải thương mại, Luật trọng tài thương mại Việt Nam năm 2010, các văn bản hướng dẫn thi hành và Bộ luật tố tụng dân sự 2015 về việc công nhận và thi hành phán quyết trọng tài nước ngoài, Sổ tay pháp luật về trọng tài và hòa giải của Tòa án nhân dân tối cao. Ông Dũng là hòa giải viên quốc tế tại Trung tâm hòa giải liên kết giữa Trung quốc lục địa và Hồng Kong (MHJMC), Trung tâm hòa giải quốc tế Nhật bản (JIMC Kyoto). Hòa giải viên Nguyễn Mạnh Dũng đã cùng các chuyên gia hòa giải quốc tế của JAMS (Mỹ) tổ chức các khóa đào tạo về kỹ năng hòa giải cho Tòa án tối cao năm 2018 dưới sự tài trợ của Công ty tài chính quốc tế IFC thuộc Ngân hàng thế giới. Ông là thành viên Viện Trọng tài Luân Đôn (CIARB) và cũng là thành viên Việt nam đầu tiên giữ 2 nhiệm kỳ liên tiếp trong Tòa trọng tài quốc tế của Phòng thương mại quốc tế ICC ở Paris, Pháp và Ủy ban Trọng tài thương mại Hàn quốc (KCAB).

² Ông Phạm Dương Hoàng Phúc là Trợ lý Trọng tài tại ADR Vietnam Chambers LLC và là Thành viên được công nhận của Viện Trọng tài Anh (MCIARB) từ năm 2022. Ông cũng là giảng viên Khoa Khoa học Xã hội - Luật tại Đại học Hoa Sen, Thành phố Hồ Chí Minh, Việt Nam. Ngoài ra, nghiên cứu học thuật của ông Phúc tập trung vào trọng tài quốc tế, giải quyết tranh chấp giữa nhà đầu tư và nhà nước (ISDS) và giải quyết tranh chấp giữa các quốc gia (hệ thống giải quyết tranh chấp của WTO). Ông đã được Giải Nhất Giải thưởng Nghiên cứu Khoa học EURÉKA lần thứ XXIII, do Bộ trưởng Bộ Khoa học và Công nghệ Việt Nam trao tặng ở lĩnh vực hành chính-pháp lý.

³ Cựu Thủ tướng Vương quốc Liên hiệp Anh và Bắc Ireland.

⁴ Nguyên tắc này đã được chấp nhận rộng rãi và đề cập trong nhiều vụ tranh liên quan đến trọng tài như: Carrefour Nederland B.V. v. Suning International Group Co., Limited and Suning.Com Co., Ltd 2023 (HKIAC), InfraRed Environmental Infrastructure GP Limited and others v. Kingdom of Spain 2014 (ICSID), América Móvil S.A.B. de C.V. v. Republic of Colombia 2016 (ICSID), FREIF Eurowind Holdings Ltd v. Kingdom of Spain 2017 (SCC)

⁵ The High Court of the Republic of Singapore, Sai Wan Shipping Ltd v Landmark Line Co, Ltd [2022] SGHC 8 ngày 14/1/2022.

công lý chậm trễ có thể là công lý bị chôn vùi, thì công lý vội vã là công lý bị chôn vùi!” (Justice hurried risks justice buried, while justice delayed may be justice denied).

Vậy liệu có cách nào phân định và cân bằng ranh giới giữa “*Công lý vội vã*” và “*Công lý chậm trễ*”? Thông qua việc phân tích Quyết định ngày 14/01/2022, bài viết nhấn mạnh tầm quan trọng của việc quản lý tố tụng và sắp xếp các thời hạn, thủ tục một cách hệ thống để đạt được kết quả công bằng cho các bên trong trọng tài quốc tế nói chung và trọng tài Việt Nam nói riêng.

2. Bối cảnh vụ kiện và quyết định của Tòa án

Vụ kiện phát sinh từ tranh chấp Hợp đồng thuê tàu chuyến (“**Hợp đồng**”) giữa Nguyên đơn Landmark Line Co. Ltd (“**Chủ tàu**”) và Bị đơn Sai Wan Shipping Ltd (“**Bên thuê tàu**”). Trong đó, Chủ tàu đã khởi kiện Bên thuê tàu đòi số tiền 248,338.24 USD theo Hợp đồng theo hình thức trọng tài vụ việc (**ad hoc arbitration**) giải quyết bởi duy nhất một Trọng tài viên tại Singapore theo thủ tục tố tụng chỉ dựa trên hồ sơ (**documents-only procedures**).

Chủ tàu đã được trao một Phán quyết tạm thời với số tiền 48.658,74 USD. Mười tháng sau khi có Phán quyết tạm thời, Chủ tàu tìm cách thu hồi số tiền còn lại và đã nộp thêm các biện hộ để đòi khoản tiền còn thiếu này. Chủ tàu yêu cầu Bên thuê tàu phản hồi trong vòng 28 ngày trước ngày 31/3/2021, nếu không sẽ yêu cầu Trọng tài viên ban hành phán quyết.

Theo đó, Trọng tài viên không hỏi ý kiến của Bên thuê tàu về thời gian cần thiết để chuẩn bị và nộp bản tự bảo vệ và đã gửi email cho Bên thuê tàu ngày 4/3/2021 yêu cầu Bên thuê tàu nộp bản tự bảo vệ trước 4 giờ chiều (giờ London) ngày 31/3/2021 và ghi chú rằng nếu Bên thuê tàu không phản hồi yêu cầu này, Chủ tàu có thể yêu cầu một lệnh cuối cùng và bắt buộc (**Peremptory Order**)⁶ và kèm theo chế tài nếu Bên thuê tàu không tuân thủ.

Sau email ngày 4/3/2021 của Trọng tài viên, luật sư của Bên thuê tàu đã xin gia hạn thời gian đến ngày 9/4/2021. Theo đó, Trọng tài viên đã ban hành Peremptory Order rằng vào 17:00 giờ London ngày 9/4/2021, “*nếu Bên thuê tàu không tuân thủ yêu cầu, họ sẽ bị cấm không được đưa ra bất kỳ lập luận bảo vệ (hoặc phản tố) nào và không được phép trình bày bất kỳ bằng chứng nào trong vụ việc, và lúc đó chỉ còn lại nghĩa vụ của Chủ tàu là chứng minh trường hợp của mình*”.

Tuy nhiên, Bên thuê tàu đã nộp trễ bản tự bảo vệ sau thời gian quy định. Trọng tài viên đã căn cứ theo Peremptory Order (một lệnh nằm trong Đạo luật Trọng tài Anh 1996 – Arbitration Act 1996) và loại bỏ các bản tự bảo vệ và tài liệu liên quan của Bên thuê tàu trừ khi được sự đồng ý của Chủ tàu. Trong quá trình trao đổi tài liệu và chứng cứ, Trọng tài viên chỉ mời Chủ tàu đệ trình và không cho phép Bên thuê tàu phản hồi.

Cuối cùng, Trọng tài viên đã ban hành Phán quyết thứ 2 mà không có phiên họp giải quyết tranh chấp, dựa trên thủ tục tố tụng chỉ dựa trên hồ sơ được yêu cầu bởi Chủ tàu ngày 24/4/2021.

⁶ Peremptory Order là một công cụ để quản lý thời gian tố tụng bởi người xét xử, theo đó ấn định thời hạn cho việc cung cấp đệ trình hoặc các tài liệu liên quan đến vụ kiện, và việc không tuân thủ có thể dẫn đến một hệ quả pháp lý.

Vì cho rằng có tồn tại sự vi phạm Công lý tự nhiên (natural justice), Bên thuê tàu đã nộp yêu cầu hủy Phán quyết trọng tài tại Tòa án Cấp cao Singapore. Trong Quyết định ngày 14/1/2022, Tòa án đã tuyên hủy Phán quyết bởi:

- (i) Trọng tài viên đã không lập lịch biểu tố tụng, tham vấn các bên về quy trình thủ tục tố tụng hợp lý.
- (ii) Trọng tài viên đã không cho Bị đơn (Bên thuê tàu) cơ hội để giải thích vấn đề.
- (iii) Việc thông báo không chấp nhận biện hộ và tài liệu chứng cứ của Bị đơn là vượt quá thẩm quyền của Trọng tài viên theo Điều 25 Luật Mẫu UNCITRAL.

3. Vượt quá thẩm quyền của trọng tài viên và vi phạm nguyên tắc công lý tự nhiên

(a) Thẩm quyền của trọng tài viên

Tòa án Cấp cao Singapore nhận định thẩm quyền của TTV phát sinh từ (i) thỏa thuận trọng tài, (ii) luật pháp hiện hành theo lựa chọn của nơi xét xử (choice at seat), (iii) quy tắc trọng tài điều chỉnh quá trình trọng tài.⁷ Vì nơi xét xử là Singapore và không có quy tắc trọng tài nào được các bên lựa chọn, nên trọng tài viên lẽ ra nên tham khảo Luật Mẫu UNCITRAL về trọng tài thương mại quốc tế (“**Luật Mẫu**”) trước khi ban hành hoặc thực thi Peremptory Order.⁸ Hơn nữa, trong Luật Mẫu không hề đề cập cụ thể từ Peremptory Order.

Theo Điều 18 Luật Mẫu, các bên phải được đối xử công bằng và mỗi bên phải được trao cơ hội đầy đủ để biện hộ vụ việc của mình. Có thể thấy mặc dù vụ tranh chấp trên theo thủ tục tố tụng chỉ dựa trên hồ sơ (documents-only arbitration), nhưng Trọng tài viên vẫn phải có nghĩa vụ đối xử công bằng với các bên theo Điều 18 Luật Mẫu.

Theo các Điều 23 và 25 của Luật Mẫu, nếu Bị đơn không gửi bản biện hộ trong thời hạn đã được các bên đồng ý hoặc do Trọng tài viên ấn định mà không đưa ra lý do, thì Trọng tài viên vẫn sẽ tiếp tục tiến hành thủ tục tố tụng. Tuy nhiên, lẽ ra ở giai đoạn đầu trong vụ tranh chấp này, Trọng tài viên phải tham khảo ý kiến của cả hai bên trước khi xác định thời gian nộp bản biện hộ trong trường hợp không có thỏa thuận. Khi xem xét liệu bên không tuân thủ có đưa ra lý do đủ cho việc không nộp bản tự bảo vệ trong thời hạn ấn định hay không, Trọng tài viên phải lắng nghe ý kiến của cả hai bên.

(b) Vi phạm nguyên tắc Công lý tự nhiên (Natural Justice)

Natural justice trong trọng tài ở Singapore là một nguyên tắc cơ bản bảo đảm rằng các bên tham gia vào một quá trình giải quyết tranh chấp, bao gồm trọng tài, sẽ được đối xử công bằng và có cơ hội đầy đủ để trình bày quan điểm của mình.

Trong pháp luật trọng tài Singapore, nguyên tắc Công lý tự nhiên, bắt nguồn từ pháp luật hành chính, bao gồm hai nguyên tắc cơ bản:⁹

⁷ Sai Wan Shipping Ltd v Landmark Line Co, Ltd [2022] SGHC 8 ngày 14/1/2022, Đoạn 40.

⁸ Luật Mẫu được nội luật hóa trong Luật Trọng tài Quốc tế (International Arbitration Act) của Singapore

⁹ Tham khảo Yong Vui Kong v Attorney-General [2011] SGCA 9, Đoạn 88. Đọc thêm, Rebecca Chew, Principles of Natural Justice in disciplinary hearings, (2016), SMA News, trang 25. Shahdapuri Khushboo, The Natural Justice fallibility in Singapore arbitration proceedings, (2014) Singapore Academy of Law Journal, trang 563-564.

- (i) Quyền được lắng nghe (*Audi Alteram Partem*), mỗi bên phải được thông báo về các vấn đề, bằng chứng và yêu cầu của bên kia, và phải có cơ hội đầy đủ để phản hồi, đưa ra lập luận và cung cấp bằng chứng của mình
- (ii) Không có sự thiên vị (*Nemo Judex in Causa Sua*): Nguyên tắc này yêu cầu rằng người xét xử (trọng tài viên) phải không có sự thiên vị và phải hành động một cách khách quan.

Trong vụ tranh chấp trên, Trọng tài viên đã không cho Bên thuê tàu cơ hội để đưa ra ý kiến về thời gian cần thiết để nộp các biện hộ, đồng thời cũng không hỏi Bên thuê tàu lý do chính đáng về việc không nộp các biện hộ. Ngoài ra, Trọng tài viên cũng không cho Bên thuê tàu cơ hội để trình bày ý kiến của mình trước khi ban hành *Peremptory Order*.

Do đó, Tòa án nhận định, hành động của Trọng tài viên là sản phẩm của sự vội vàng, không phù hợp và tương xứng giữa thời gian Bên thuê tàu và Chủ tàu trong việc chuẩn bị và nộp các biện hộ. Điều này đã dẫn đến vi phạm nguyên tắc Công lý tự nhiên.

4. Nhận xét

Trong vụ kiện trên, Trọng tài viên lẽ ra phải sắp xếp thời biểu tố tụng cho các bên để Bên thuê tàu phản hồi về thời gian nộp bản tự bảo vệ theo thời hạn đề xuất bởi Chủ tàu; kiểm tra liệu Bên thuê tàu có cần nhiều thời gian để chuẩn bị đệ trình và yêu cầu Bên thuê tàu giải thích lý do hợp lý cho việc nộp trễ các đệ trình của mình.

Thông qua bài học về phán quyết bị hủy ở trên có thể thấy vai trò quan trọng của việc sử dụng các công cụ quản lý vụ kiện và ban hành các lệnh thủ tục, lịch biểu tố tụng trong các vụ kiện trọng tài là rất quan trọng. Trọng tài viên đóng vai trò trung tâm trong quá trình trọng tài để đảm bảo sự hiệu quả và tiết kiệm hợp lý. Trong suốt vụ trọng tài, người trọng tài viên cần sử dụng các công cụ như cuộc họp quản lý vụ kiện (*Case Management Conference - CMC*), thống nhất việc ban hành các chỉ thị thủ tục (*Procedural Orders*), và theo dõi vụ kiện thông qua lịch biểu tố tụng (*Timetable*). Trong vụ tranh chấp được phân tích ở trên, Tòa án cho rằng nếu người trọng tài viên sử dụng những công cụ này để quản lý tố tụng và căn cứ áp dụng các giải pháp nếu một bên liên tục không tuân theo chỉ thị của họ, kết quả có thể sẽ khác.

Vụ kiện trên có những điểm rất thú vị và có thể áp dụng tại Việt Nam. Đầu tiên, vụ kiện diễn ra theo hình thức trọng tài vụ việc (*Ad-hoc*) – hình thức đã được Việt Nam thừa nhận trong Điều 3.6 và 3.7 của Luật Trọng tài thương mại 2010. Tuy nhiên, thực tiễn áp dụng hình thức trọng tài vụ việc còn chưa phổ biến tại Việt Nam.

Thứ hai, pháp luật trọng tài Việt Nam hiện chưa có quy định minh thị về thủ tục tố tụng chỉ dựa trên hồ sơ (*Documents-only procedures*). Trong khi đó, ở các nước khác và những trung tâm trọng tài quốc tế đã có quy định cụ thể về thủ tục và điều kiện áp dụng *Documents-only procedures*.¹⁰ Theo hướng dẫn của Viện trọng tài Anh (*CIARB*), trong đó các bên không cần tham gia phiên điều

¹⁰ Điều 24.1 Quy tắc Trọng tài Quốc tế Singapore 2016 (*SIAC Rules*), Điều 25.6 Quy tắc trọng tài ICC 2021 (*ICC Rules*), Điều 22.4 Quy tắc trọng tài quốc tế Hongkong 2024 (*HKIAC Rules*).

trần trực tiếp mà chỉ sử dụng tài liệu, bằng chứng và các lập luận bằng văn bản để trình bày cho hội đồng trọng tài quyết định vụ việc của mình.¹¹

Thứ ba, các công cụ quản lý vụ kiện như CMC, Procedural Orders, Timetable cần được phát triển và vận dụng rộng rãi hơn ở Việt Nam. Giả sử nếu đặt bối cảnh áp dụng nguyên tắc Công lý tự nhiên tại Việt Nam, liệu rằng các hội đồng trọng tài Việt Nam đã thực hiện tốt vai trò để các bên có cơ hội tố tụng công bằng hay chưa và hậu quả đối với những phán quyết được tuyên theo những thủ tục tố tụng “vội vàng” sẽ như thế nào? Như trong vụ kiện trên, trọng tài viên đã bỏ qua những bước quản lý tố tụng và hậu quả phán quyết trọng tài đã bị hủy.

Tóm lại, câu nói “*Công lý chậm trễ có thể là công lý bị chối bỏ*” là hoàn toàn đúng đắn, tuy nhiên sẽ nguy hiểm hơn đối với hoạt động trọng tài khi “*Công lý vội vã là công lý bị chôn vùi*”. Có thể thấy, trong trọng tài, trọng tài viên tốt thì trọng tài mới tốt (An arbitration is only as good as the arbitrator). Do đó, một trọng tài viên, nếu quản lý tố tụng không tốt, thiếu thận trọng, và cách xử lý vội vàng, thì có thể dẫn đến những quyết định sai lầm. Do vậy, sự cân bằng giữa việc đảm bảo tiến độ vụ kiện và duy trì chất lượng, công bằng trong quá trình trọng tài là vô cùng quan trọng để bảo vệ quyền lợi các bên./.

¹¹ Viện Trọng tài Anh, Hướng dẫn về tố tụng trọng tài chỉ dựa trên hồ sơ, <https://www.ciarb.org/media/0ysn0gqi/8-documents-only-arbitration-proceedings-2015.pdf>. Bản dịch tại trang Academia của Trọng tài viên Nguyễn Mạnh Dũng: [\(PDF\) TỔ TỤNG TRONG TÀI CHỈ DỰA TRÊN HỒ SƠ | Dzung M Nguyen - Academia.edu](#).